

ВПЛИВ ПАРТІЙНИХ СИСТЕМ КРАЇН ВИШЕГРАДСЬКОЇ ГРУПИ НА ФОРМУВАННЯ ДЕРЖАВНОЇ ПОЗИЦІЇ ЩОДО ВІЙНИ В УКРАЇНІ

THE IMPACT OF PARTY SYSTEMS OF THE VISEGRAD GROUP COUNTRIES ON THE FORMATION OF STATE POSITIONS REGARDING THE WAR IN UKRAINE

Лешанич М.М.,

orcid.org/0000-0002-0704-6154

кандидат політичних наук,

доцент кафедри міжнародної політики

Ужгородського національного університету

Чучвара Т.Я.,

orcid.org/0009-0008-4725-5728

аспірант кафедри політології і державного управління

Ужгородського національного університету

У статті досліджено вплив трансформації партійних систем країн Вишеградської групи (Польщі, Чехії, Словаччини та Угорщини) на формування їхніх державних позицій щодо підтримки України в умовах повномасштабної російсько-української війни 2022-2026 років. На основі аналізу електоральних циклів, ідеологічних платформ партій, коаліційної динаміки та суспільних настроїв показано, що початковий «ефект згуртування навколо прапора» виявився нестійким перед силою внутрішньополітичної конкуренції та популістської мобілізації. Теоретично стаття спирається на концепцію «власності на проблему» Б. Мартіля, теорію партійних систем і зовнішньополітичних змін А. Хриссогелоса, ідеологічний аналіз зовнішньополітичних позицій С. Отьєса та В. Вагнера, а також поняття «онтологічної безпеки». Методологічно дослідження побудоване на порівняльному аналізі чотирьох національних кейсів із використанням даних електоральної статистики, соціологічних опитувань та аналітичних матеріалів профільних дослідницьких центрів. Емпіричний аналіз демонструє принципово різні траєкторії зовнішньополітичних змін: стабільний біпартійний консенсус у Польщі, що базується на «онтологічній безпеці» та історичному сприйнятті Росії як екзистенційної загрози, з ознаками ерозії під тиском електоральних циклів та суспільної втоми; радикальну персоналізацію зовнішньої політики в Угорщині, де «заморожена» партійна система з домінуванням Fidesz унеможливило зовнішньополітичний перегляд зсередини; зовнішньополітичний розворот Словаччини після повернення Smer Роберта Фіцо до влади у 2023 році, що підтверджує механізм «власності на проблему»; та зміну курсу Чехії після перемоги ANO 2011 на виборах 2025 року, стриману інституційними запобіжниками у вигляді президентської влади та Сенату. У висновках обґрунтовується теза про фактичний розпад V4 як єдиного політичного суб'єкта та формування «осі Орбан-Фіцо» як системного блокувального механізму в ЄС. Результати дослідження мають практичне значення для прогнозування стійкості підтримки України з боку центральноєвропейських союзників.

Ключові слова: Вишеградська група, партійні системи, зовнішня політика, Україна, популізм, власність на проблему, онтологічна безпека, електоральні цикли, ЄС, НАТО.

The article examines the impact of party system transformations in the Visegrad Group countries (Poland, Czechia, Slovakia, and Hungary) on the formation of their state positions regarding support for Ukraine during the full-scale Russian-Ukrainian war of 2022-2026. Based on the analysis of electoral cycles, party ideological platforms, coalition dynamics, and public attitudes, it was demonstrated that the initial «rally around the flag» effect proved unsustainable against the forces of domestic political competition and populist mobilization. Theoretically, the article draws on B. Martill's concept of «issue ownership», A. Chrysogelos's theory of party systems and foreign policy change, S. Otjes and W. Wagner's ideological analysis of foreign policy positions, and the concept of «ontological security». Methodologically, the study is built on a comparative analysis of four national cases using electoral statistics, public opinion data, and analytical materials from specialized research centers. The empirical analysis reveals fundamentally different trajectories of foreign policy change: a stable bipartisan consensus in Poland grounded in «ontological security» and the historical perception of Russia as an existential threat, with signs of erosion under the pressure of electoral cycles and societal fatigue; radical personalization of foreign policy in Hungary, where a «frozen» party system dominated by Fidesz precludes foreign policy revision from within; Slovakia's foreign policy reversal following the return of Robert Fico's Smer to power in 2023, confirming the «issue ownership» mechanism; and a shift in Czechia's course after ANO 2011's victory in the 2025 elections, constrained by institutional safeguards in the form of presidential authority and the Senate. The conclusions substantiate the thesis of the de facto disintegration of V4 as a unified political actor and the formation of the «Orban-Fico axis» as a systemic

Стаття поширюється на умовах ліцензії відкритого доступу CC BY 4.0

blocking mechanism within the EU. The findings hold practical significance for forecasting the sustainability of support for Ukraine from Central European allies.

Key words: Visegrad Group, party systems, foreign policy, Ukraine, populism, issue ownership, ontological security, electoral cycles, EU, NATO.

Постановка проблеми. Вишеградська група (V4), створена у 1991 році задля «повернення до Європи», протягом десятиліть вважалася еталоном посткомуністичної трансформації. Після вступу до ЄС у 2004 році вона еволюціонувала у платформу лобіювання спільних інтересів, водночас набувши репутації осередку опозиції до ліберального консенсусу Брюсселя, особливо після міграційної кризи 2015-2016 років [4; 10].

Однак єдність V4 ґрунтувалася на моделі «негативної інтеграції» – спільному опорі тиску Брюсселя, а не на колективній стратегії протидії зовнішнім військовим загрозам. Такі коаліції стійкі у правових суперечках, але руйнуються, коли зовнішні шоки вимагають конвергентного сприйняття загроз та реальних оборонних спроможностей [11].

Повномасштабна агресія Росії 24 лютого 2022 року стала для цієї конструкції «зовнішнім політичним шоком» у значенні Хриссогелоса [19] – раптовою зміною міжнародного середовища, що тисне на внутрішньополітичних акторів щодо перегляду усталених позицій. На відміну від анексії Криму 2014 року, повномасштабне вторгнення вимагало негайних рішень: розміщення мільйонів біженців, постачання зброї, диверсифікації енергоносіїв, збільшення оборонних витрат.

У перші тижні спостерігався класичний «ефект згуртування навколо прапора»: навіть Угорщина приєдналася до санкційних пакетів ЄС. Проте вже з другої половини 2022 року довгострокові ідеологічні установки партій та електоральна конкуренція виявилися сильнішими за тимчасове «згуртування». Зростання цін на енергоносії, інфляція понад 15% та побутова «втома від війни» створили ґрунт для популістських наративів. Опозиційні партії отримали можливість критикувати «ціну солідарності» без відповідальності за прийняті рішення – механізм, який Мартіль називає зворотним боком «власності на проблему» [13] і який став рушієм розворотів у Словаччині та Чехії.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика зовнішньополітичної поведінки країн Вишеградської групи в умовах російсько-української війни привернула значну увагу дослідників. Безпекову співпрацю у V4, зокрема нові виклики та гібридні загрози, досліджують В. Марчук та Н. Голуб'як [4]. Комплексний аналіз позицій країн Вишеградської групи щодо війни в Україні у початковий період подає А. Чиж [8] та Я. Гуеннон [11], тоді як І. Андрощук розглядає роль держав V4 у політико-дипломатичній та військовій підтримці України [1]. Системний огляд

дезінтеграційних процесів усередині «четвірки» здійснює Р. Бек, характеризуючи стан V4 як «дезуніцію в Центральній Європі» [18].

Теоретичну базу дослідження партійних систем як чинника зовнішньополітичних змін закладає А. Хриссогелос, який обґрунтовує тезу про те, що міжнародний тиск трансформується у зміну курсу лише через посередництво внутрішньопартійних процесів [19]. С. Отьєс та В. Вагнер аналізують зв'язок між партійними ідеологіями та європейською зовнішньою політикою, виділяючи лінію поділу «яструби – голуби» [14]. Б. Мартіль вводить концепцію «власності на проблему» стосовно політизації війни в Україні, доводячи, що позиція партії щодо конфлікту значною мірою залежить від того, чи перебувала вона при владі на момент вторгнення [13]. В. Гагатеке, Д. Платек та П. Плущеннічак досліджують позиції партій V4 щодо диференційованої інтеграції в ЄС, що дозволяє зрозуміти ідеологічне підґрунтя євроскептицизму в регіоні [10].

На рівні окремих країн польський кейс детально розглядають Р. Шинковський та П. Гіль, які застосовують концепцію «онтологічної безпеки» для пояснення стійкості проукраїнського консенсусу у Варшаві [17], а М. Прохвіч-Язовська аналізує внутрішні суперечності польської політики, характеризуючи її як «війну на два фронти» [15]. Угорський кейс досліджують Л. П. Сабо та Б. Горват через призму дискурс-аналізу виступів Віктора Орбана, фіксуючи механізми маркування та геополітичного позиціонування [16]. Чеський партійний ландшафт аналізують П. Каніок та В. Глоушек, зосереджуючись на спадкоємності зовнішньополітичних позицій [12], а аналітична записка НІСД подає оперативну оцінку парламентських виборів 2025 року та їхнього значення для політичного курсу [3]. Геополітичний контекст у рамках НАТО висвітлює А. Котті [7].

Вагомий внесок у вивчення партійних систем Вишеградської групи зробили вітчизняні дослідники Ю. Остапець та А. Ключкович, які здійснили порівняльний аналіз еволюції партійних систем країн V4 у контексті досвіду, релевантного для України [5].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Наявна література переважно зосереджена або на окремих країнах, або на початковому етапі війни (2022-2023). Бракує порівняльних досліджень, які б системно простежили зв'язок між електоральними циклами 2023-2025 років та конкретними зовнішньополітичними рішеннями щодо України в усіх чотирьох

країнах V4. Саме цю прогалину покликана заповнити дана стаття.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Мета статті – системно проаналізувати, яким чином трансформація партійних ландшафтів країн V4 у 2022-2026 роках вплинула на формування їхніх державних позицій щодо підтримки України. Для досягнення цієї мети поставлено такі завдання:

1) визначити теоретичну рамку аналізу на перетині порівняльної політології та теорії зовнішньої політики; 2) дослідити механізми впливу партійної конкуренції, ідеологічних платформ та електоральних циклів на зовнішньополітичні рішення щодо України у кожній із чотирьох країн; 3) зіставити траєкторії зовнішньополітичних змін та виявити закономірності, що пояснюють розбіжність позицій; 4) проаналізувати наслідки внутрішньопартійних трансформацій для майбутнього V4 як регіонального формату.

Методологічні засади дослідження. Дослідження побудоване на методі порівняльного аналізу чотирьох національних кейсів (Польща, Угорщина, Словаччина, Чехія) у хронологічних рамках 2022-2026 років. Вибір кейсів зумовлений належністю цих країн до єдиного регіонального формату V4, подібністю стартових умов (посткомуністична трансформація, членство в ЄС та НАТО, географічна близькість до зони конфлікту) та водночас принципово різними траєкторіями зовнішньополітичних рішень щодо України, що створює аналітично продуктивну варіацію залежної змінної. Підтримка України визначається через три виміри: військова допомога (обсяги поставок озброєнь, участь у міжнародних ініціативах), позиція на рівні ЄС (голосування щодо санкцій, фінансових пакетів, висновків Євроради) та публічна риторика ключових політичних акторів. Основною незалежною змінною виступає конфігурація партійної системи: який тип партії перебуває при владі, яка динаміка електоральної конкуренції та яка ідеологічна позиція правлячої коаліції щодо Росії та ліберального міжнародного порядку.

Базу для дослідження становлять наукові публікації з порівняльної політології та теорії зовнішньої політики, аналітичні записки профільних дослідницьких центрів, дані соціологічних опитувань, матеріали електоральної статистики та повідомлення якісних медіа. Теоретичний апарат дослідження спирається на кілька взаємопов'язаних концептуальних підходів.

Зовнішня політика в ліберальних демократіях формується під впливом внутрішньополітичної боротьби, де політичні партії виступають головними акторами. Згідно з теорією Хриссогелоса [19], міжнародний тиск трансформується у зміну курсу лише тоді, коли партійна система зазнає

власної трансформації. Це означає, що навіть потужний «зовнішній шок» на кшталт повномасштабної війни не призводить автоматично до перегляду зовнішньої політики: зміна відбувається лише тоді, коли вона знаходить провідника у вигляді партії чи коаліції, здатної інституціоналізувати новий курс. У протилежному випадку, коли партійна система залишається стабільною або коли домінантна партія зацікавлена у збереженні статус-кво, зовнішній тиск «амортизується» внутрішньополітичними механізмами. Саме це ми спостерігаємо в Угорщині, де Fidesz монополізувала політичний простір і унеможливила будь-який зовнішньополітичний поворот.

У контексті V4 ключову аналітичну роль відіграє чинник «власності на проблему» [13], розроблений Мартілем стосовно політизації російсько-української війни. Суть механізму полягає в тому, що партія, яка перебувала при владі у момент початку конфлікту, стає «автором» відповідної політики, у даному випадку проукраїнського курсу. Це створює для неї одночасно ресурс і пастку: з одного боку, вона може претендувати на кредит довіри за рішучу реакцію; з іншого – їй складно дистанціюватися від цього курсу навіть тоді, коли суспільні настрої змінюються. Натомість опозиційні партії отримують «вільний простір» для критики витрат на війну, не несучи відповідальності за прийняті рішення. Цей асиметричний механізм пояснює, чому зміна влади у Словаччині (2023) та Чехії (2025) призвела до суттєвого перегляду проукраїнського курсу: нові уряди, сформовані колишніми опозиційними партіями, мали і мотивацію, і простір для «розворотів».

Третій теоретичний вимір – ідеологічний. Позиції партій щодо зовнішньої політики структуруються вздовж двох осей: лінії «яструби-голуби» та лінії «інтеграціоністи-сувереністи» [14]. Праві партії мейнстріму (такі як PiS у Польщі чи ODS у Чехії) зазвичай є більш «яструбиними» щодо Росії та підтримують активну оборонну політику у рамках НАТО. Ліві та лівоцентристські партії (як Smer у Словаччині) тяжіють до дипломатичних рішень і «стратегічної стриманості». Радикально-праві популісти (як «Конфедерація» в Польщі чи «Наша Словаччина») займають парадоксальну позицію: будучи формально «правими», вони часто схиляються до проросійських наративів через антиамериканізм, євроскептицизм та конспірологічне сприйняття НАТО. Це підтверджує тезу про те, що класична ліво-права шкала недостатньо пояснює зовнішньополітичні позиції; необхідно враховувати додатковий вимір – ставлення до ліберального міжнародного порядку [7; 10].

Нарешті, для пояснення стійкості польського консенсусу ми залуцаємо концепцію «онтологічної безпеки» [17]. На відміну від фізичної безпеки, яка стосується захисту від матеріальних загроз,

онтологічна безпека означає збереження стабільного уявлення держави про власну ідентичність. Для Польщі, чия державна ідентичність історично будувалася на протиставленні російському імперіалізму, незалежна Україна є не просто геополітичним буфером, а екзистенційною умовою самовідтворення – елементом, без якого польська нарративна ідентичність «форпосту Заходу» втрачає сенс. Саме це пояснює, чому підтримка України в Польщі зберігає біпартійний характер навіть в умовах гострої внутрішньої поляризації [6].

Поєднання цих чотирьох теоретичних інструментів (моделі партійних систем Хриссогелоса, концепції «власності на проблему» Мартіля, ідеологічного аналізу Отьеса і Вагнера та онтологічної безпеки) дозволяє системно пояснити, чому чотири країни з подібними стартовими умовами (посткомуністична трансформація, членство в ЄС і НАТО, географічна близькість до зони конфлікту) демонструють принципово різні траєкторії зовнішньої політики щодо України.

Виклад основного матеріалу дослідження. На основі окресленої теоретичної рамки доцільно проаналізувати всі чотири країни V4, що за подібних стартових умов обрали принципово різні зовнішньополітичні траєкторії щодо України.

Польща: Онтологічна безпека та виклики електоральних циклів. Польща демонструє найстабільніший міжпартійний консенсус щодо підтримки України серед країн V4, що базується на «онтологічній безпеці» [17]: досвід поділів Речі Посполитої, радянської окупації та боротьби «Солідарності» сформував сприйняття Росії як перманентної загрози, а підтримки України – як питання самовизначення, а не прагматичного вибору.

Спадкоємність курсу через зміну влади є унікальною для V4. Уряд PiS реагував рішуче: Польща стала головним логістичним хабом (80% західної військової допомоги), витративши у 2022–2024 роках ~40 млрд євро, включаючи прийом біженців та військові поставки [15].

Коаліція Дональда Туска (з кінця 2023 р.) не перервала курсу, але змінила стилістику: замість євроскептичної риторики PiS Туск вбудував підтримку України у проєвропейську стратегію. Розблокування Національного плану відновлення (~60 млрд євро) дозволило фінансувати модернізацію армії без ущербу для соціальних видатків [15].

Проте Польща «веде війну на два фронти» [15]: зовнішню – за Україну та внутрішню – за суспільну підтримку курсу. Президентські вибори червня 2025 року загострили цю динаміку: перемога Кароля Навроцького (PiS) за наявності уряду Туска посилює риторику «Польща насамперед» – акцент на участі польських компаній у відновленні України та гарантіях для фермерів.

Суспільні настрої зазнали корекції: підтримка довгострокового перебування українців впала з 67% (2022) до 45% (2025). Чинниками ерозії стали зернова криза 2023 року, конкуренція за соціальні послуги та загальна «втома від війни». «Конфедерація» зробила антиукраїнську риторику головним електоральним інструментом, а PiS та коаліція Туска перейняли частину цих тез у пом'якшеній формі – зернове ембарго та контроль соціальних виплат стали інструментами «відбирання кисню» у радикалів [13].

Таким чином, польський кейс демонструє, що навіть найміцніший зовнішньополітичний консенсус не є імунним до ерозії під тиском електоральних циклів та популістської конкуренції. Однак глибина «онтологічної» вкоріненості проукраїнського курсу залишається достатньою, щоб утримати стратегічну лінію, навіть якщо тактична риторика зміщується у бік «Польща насамперед».

Угорщина: Радикальна персоналізація та енергетичний шантаж. Угорщина є діаметральною протилежністю Польщі. Зовнішня політика фактично є функцією одноосібних рішень Орбана, який використовує війну для внутрішньої консолідації. У термінах Хриссогелоса [19] – це «заморожена» партійна система: домінування Fidesz із конституційною більшістю унеможливорює появу провідника зовнішньополітичних змін.

Дискурсивна стратегія Орбана будується на опозиції «ми – вони»: «вони» – ЄС та «брюссельські бюрократи», що «розпалюють війну»; «ми» – нація, що захищає мир. Ця риторика мобілізує електорат і водночас легітимізує блокування загальноєвропейських рішень як «захист національних інтересів» [16].

Проросійська позиція не є реакцією на війну – це продовження курсу «східного відкриття» 2010-х: АЕС «Пакш» з «Росатомом», довгострокові газові угоди, підтримка російських ініціатив. Енергетична залежність (90% газу, 65% нафти з РФ) – свідомий вибір: дешеві російські енергоносії забезпечують низькі комунальні тарифи – головний соціальний контракт Fidesz з виборцями [18].

Протягом 2022–2025 років Будапешт систематично блокував рішення ЄС – від санкційних пакетів до фінансової допомоги Україні, – використовуючи кожне вето як важіль для поступок в інших сферах [2; 8; 16, с. 80–81; 18]. У 2026 році стратегія досягла піку: Орбан заблокував кредит ЄС Україні (90 млрд євро), вимагаючи відновлення транзиту нафти «Дружбою». Цей демарш закріпив за Будапештом репутацію «Троянського коня» Кремля, але мав обмежену внутрішньополітичну ціну – рейтинг Fidesz залишився стабільним [2].

Водночас у 2024–2025 роках з'явився виклик: партія TISZA Петера Мадяра, колишнього інсайдера Fidesz, побудована на антикорупційній та

помірно проєвропейській платформі. Напередодні парламентських виборів у квітні 2026 року TISZA випереджає Fidesz у соціологічних опитуваннях, що вказує на можливість «розморозки» партійної системи.

Словаччина: Від авангарду підтримки до «нового прагматизму» Фіцо. Словаччина – найпереконливіша ілюстрація теорії «власності на проблему» [13]. На відміну від Польщі (зміна влади без зміни курсу) та Угорщини (відсутність зміни влади), тут партія з опозиції мала і мотивацію, і простір для радикального перегляду зовнішньої політики.

У 2022–2023 роках уряд Гегера позиціонував Словаччину серед лідерів підтримки: першою серед країн НАТО передав С-300, одним із перших – МіГ-29. Рішучість пояснювалася переконаннями прем'єра, тиском президентки Чапутової та прагненням дистанціюватися від проросійської репутації попередніх урядів Фіцо [1; 8].

Проте ця рішучість створила електоральну вразливість. Smer з опозиції політизував кожен акт допомоги, фреймуючи його як «розбазарювання ресурсів». Дострокові вибори вересня 2023 року на тлі інфляції та «втоми від війни» принесли перемогу Smer (23%) та коаліцію з SNS і Hlas, підтвердивши тезу Мартіля: опозиційна партія, що не «володіє» проблемою підтримки України, має найбільше простору для її перегляду [13].

Фіцо негайно припинив державну військову допомогу, але його подальша політика нагадує політику подвійної гри: антиукраїнська риторика для внутрішнього вжитку (до 35% виборців Smer мають проросійську орієнтацію) поєднується з прагматизмом на рівні ЄС [9].

На європейському рівні комерційні поставки боєприпасів продовжуються, Братислава залишається другим постачальником електроенергії в Україну. Подвійність відображає розрахунок: повний розрив загрожує ізоляцією в ЄС, тоді як антиукраїнська риторика забезпечує внутрішню підтримку [9].

У березні 2026 року баланс різко змістився: Фіцо приєднався до демаршу Орбана, заблокувавши висновки Євросоюзу через зупинку транзиту «Дружбою». Уперше Братислава відкрито солідаризувалася з Будапештом, сформувавши «вісь Орбан – Фіцо» – системний блокувальник усередині ЄС, що підтверджує прогноз Бека про «ядро дезуніції» у V4 [2; 18].

Чехія: Тріумф економічного популізму у 2025 році. Чехія за прем'єра Фіали була «яструбом» V4: підтримка всіх санкційних пакетів та власна ініціатива 2024 року – закупівля боєприпасів для України з третіх країн. Каніок та Глоушек пояснюють це спадкоємністю зовнішньополітичного консенсусу щодо відповідальності за європейську безпеку [12].

Як і у Словаччині, механізм «власності на проблему» працював проти правлячої коаліції [13]. ANO 2011 Бабіша з опозиції критикувала «ціну» курсу: «уряд більше дбав про українців, ніж про чехів». Це резонувало з інфляцією, зростанням вартості житла та «втомою від війни».

Вибори жовтня 2025 року принесли ANO 2011 34,5% голосів [3]. Ключовим чинником був не антиукраїнський наратив (Бабіш унікав проросійських заяв), а економічний популізм: зниження цін на енергоносії та «повернення уваги до чехів». Розворот був продуктом внутрішньоекономічної динаміки, а не ідеологічного зсуву.

Бабіш поставив під сумнів «чеську ініціативу» з боєприпасів, але інституційні бар'єри виявилися потужнішими, ніж у Словаччині. Президент Павел – колишній голова Військового комітету НАТО – заявив, що не призначатиме на безпечні посади противників членства в НАТО чи ЄС. Сенат залишився під контролем прозахідних сил [3]. На відміну від відкритого розвороту Фіцо, Бабіш радше «зменшує гучність» підтримки, не відмовляючись від неї повністю [3; 12].

Висновки і перспективи подальших розвідок. Проведений аналіз 2022-2026 років підтверджує центральну тезу дослідження: саме партійні системи є ключовим чинником, який визначає стійкість державної підтримки України. Повномасштабна війна, попри свій безпрецедентний масштаб, виявилася недостатнім «зовнішнім шоком» для подолання ідеологічної інерції та популістських трендів у регіоні, що підтверджує теоретичну модель Хриссогелоса [19]: зовнішній тиск трансформується у зміну курсу лише за наявності внутрішньополітичного провідника цих змін.

Порівняльний аналіз чотирьох кейсів дозволяє виділити кілька закономірностей. По-перше, концепція «власності на проблему» Мартіля [13] знаходить переконливе підтвердження: партії, що перебували при владі на момент вторгнення (PiS у Польщі, коаліція Гегера у Словаччині, SPOLU у Чехії), ставали «авторами» проукраїнського курсу, а їхні опозиційні конкуренти (Smer, ANO 2011) отримували простір для критики «ціни солідарності». По-друге, глибина ідеологічної вкоріненості зовнішньополітичного курсу визначає його стійкість до електоральних коливань: «онтологічна безпека» у Польщі [17] забезпечує біпартійний консенсус, тоді як відсутність аналогічного ідеологічного фундаменту у Словаччині та Чехії робить їхній курс вразливим до зміни влади. По-третє, роль інституційних запобіжників є вирішальною у стримуванні популістських розворотів: чеський президент та Сенат виступають «гальмом» для радикального перегляду курсу Бабішем [3], тоді як у Словаччині відсутність подібних противаг дозволила Фіцо здійснити різкий

розворот. Угорський кейс стоїть особібно: «заморожена» партійна система з домінуванням Fidesz унеможлиблює зовнішньополітичний перегляд зсередини [16; 18], хоча перспектива перемоги TISZA на виборах 2026 року може створити передумови для корекції.

Еволюція партійних систем призвела до фактичного розпаду Вишеградської групи як єдиного політичного суб'єкта [18]. Динаміка розколу пройшла кілька фаз: від відносної єдності 2022 року через поділ «V2+2» (Польща та Чехія як «яструби» проти Угорщини та Словаччини як «голубів») до конфігурації «V3+1» після чеських виборів 2025 року, де Польща залишається єдиним послідовним прихильником активної допомоги [8; 18]. Чеський міністр європейських справ Мартін Дворжак прямо назвав бренд V4 «токсичним у Європі», оскільки група перетворилася з платформи координації на синонім обструкції. Формування «осі Орбан – Фіцо», особливо виразне після спільного блокування висновків Євросоюзу у березні 2026 року [2], означає появу інституціоналізованого механізму блокування загальноєвропейських рішень щодо України через правило одноголосності в Раді ЄС [7]. Розкол поглиблюється принципово різним сприйняттям загрози: Варшава бачить у війні екзис-

тенційну боротьбу за цивілізацію [17], тоді як Будапешт та Братислава трактують конфлікт як «регіональну кризу», що заважає їхнім економічним інтересам [9; 16].

Пріоритет внутрішніх соціально-економічних питань над зовнішньою безпекою (інфляція, ціни на енергоносії, «втома від війни») дозволив політикам, таким як Фіцо та Бабіш, успішно атакувати проукраїнський курс, фреймуючи його як витрату за рахунок власних громадян. Цей висновок має практичне значення для України та її союзників: стійкість підтримки залежить не лише від безпечної аргументації, а й від здатності урядів-донорів продемонструвати, що солідарність не суперечить внутрішньому добробуту.

Подальша доля регіональної безпеки залежатиме від кількох змінних: чи зможуть інституційні бар'єри та наднаціональний тиск з боку ЄС стримати ізоляціоністські тенденції; чи відбудеться «розморозка» угорської партійної системи під впливом нових політичних сил; та чи зможе Польща зберегти свій консенсус в умовах зростаючої суспільної втоми. Відповідей на ці питання залежить не лише майбутнє V4, а й здатність ЄС формувати узгоджену відповідь на найбільший безпековий виклик на континенті з часів холодної війни.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Андрощук І. Роль держав вишеградської групи в політико-дипломатичній та військовій підтримці України після повномасштабного вторгнення російської федерації. *Вісник Львівського університету*. 2023. № 51. С. 109–120. DOI:10.30970/PPS.2023.51.13.
2. Висоцька Т. Європейська рада ухвалила висновки про Україну, Орбан та Фіцо не підписали. 19.03.2026. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/news/2026/03/19/7233598/> (дата звернення: 19.03.2026).
3. Каракуц О. Парламентські вибори в Чехії – 2025: підсумки та значення для політичного курсу держави. URL: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/mizhnarodni-vidnosyny/parlamentski-vybory-v-chekhiyi-2025-pidsumky-ta-znachennya-dlya> (дата звернення: 19.03.2026).
4. Марчук В., Голуб'як Н. Безпекова співпраця у Вишеградській групі: нові виклики та гібридні загрози. *Вісник Прикарпатського університету. Політологія*. 2020. № 14. С. 144–152.
5. Остапець Ю. О., Гайданка Є. І., Ключкович А. Ю. та ін. Еволюція партійних систем країн Вишеградської четвірки: досвід для України: монографія. Ужгород: ПП Роман ОІ, 2014. 256 с. (Серія "Серія «Studia Regionalistica», № 8; НДІ політичної регіоналістики; ДВНЗ «Ужгородський національний університет»; Агенція досліджень регіонального соціуму «Карпатія»). ISBN 978-966-332-038-4.
6. Чучвара Т. Вплив парламентських виборів 2023 року на розвиток партійної системи Польщі. *Вісник Львівського університету*. 2024. № 55. С. 532–542. DOI:10.30970/PPS.2024.55.63.
7. Cottey A. NATO and the Russia–Ukraine war: geopolitics, ideology, and the new politics of the alliance. *Defence Studies*. 02.10.2025. Вип. 25, № 4. С. 800–824. DOI:10.1080/14702436.2025.2562982.
8. Czyż A. The Visegrad Group Countries Towards the War in Ukraine in 2022. *Studia Politologiczne*. 10.10.2024. 3/2024 (73). С. 254–271. DOI:10.33896/SPolit.2024.73.15.
9. Dębiec K. 'Dr Fico and Mr Hyde': Slovakia's game with Ukraine and Russia | OSW Centre for Eastern Studies. 08.10.2024. URL: <https://www.osw.waw.pl/en/publikacje/analyses/2024-10-08/dr-fico-and-mr-hyde-slovakias-game-ukraine-and-russia> (дата звернення: 19.03.2026).
10. Gagatek W., Płatek D., Płucienniczak P. Party Positions Toward Differentiated Integration: The Visegrad Group in a Comparative Perspective. *SSRN Electronic Journal*. 2022. DOI:10.2139/ssrn.4148745.
11. Guennoun Y. The Visegrad group and the war in Ukraine: from veto bloc to void. *Politics & Security*. 2025. Вип. 13, № 3. С. 35–45. DOI:10.54658/ps.28153324.2025.13.3.pp.35-45.
12. Kaniok P., Hloušek V. Czech political parties and the war in Ukraine: continuity of foreign policy stances. *East European Politics*. 02.07.2024. Вип. 40, № 3. С. 395–411. DOI:10.1080/21599165.2023.2295888.

13. Martill B. Present at the invasion: issue ownership, party competition and the politicisation of the Ukraine War. *Journal of European Integration*. 17.02.2026. Вип. 48, № 2. С. 249–267. DOI:10.1080/07036337.2026.2616335.
14. Otjes S., Van Der Veer H., Wagner W. Party ideologies and European foreign policy. Examining the transnational foreign policy space. *Journal of European Public Policy*. 02.09.2023. Вип. 30, № 9. С. 1793–1819. DOI:10.1080/13501763.2022.2096103.
15. Prochwicz Jazowska M. Home and away: Why Poland is fighting a war on two fronts – European Council on Foreign Relations. 09.08.2025. URL: <https://ecfr.eu/article/home-and-away-why-poland-is-fighting-a-war-on-two-fronts/> (дата звернення: 19.03.2026).
16. Szabó L. P., Horváth B. One Man's War: Person-Marking and Geopolitical Positioning in Viktor Orbán's Speeches (2022–2025). *Cognition, Communication, Discourse*. 2025. № 31. DOI:10.26565/2218-2926-2025-31-6.
17. Szynowski R., Gil P. Rooted in identity, aimed at security: Polish politics towards Ukraine and its ontological security foundation. *European Journal of International Security*. 07.04.2025. С. 1–21. DOI:10.1017/eis.2025.10.
18. Beck R. The Visegrád Four: Disunity in Central Europe. 23.02.2024. URL: <https://www.fpri.org/article/2024/02/the-visegrad-four-disunity-in-central-europe/> (дата звернення: 19.03.2026).
19. Chrissogelos A. Party systems and foreign policy change in liberal democracies: Cleavages, ideas, competition. Routledge, 2020. 208 p. DOI:10.4324/9781003009917.

Дата першого надходження статті до видання: 24.03.2026
Дата прийняття статті до друку після рецензування: 30.04.2026
Дата публікації (оприлюднення) статті: 20.05.2026